

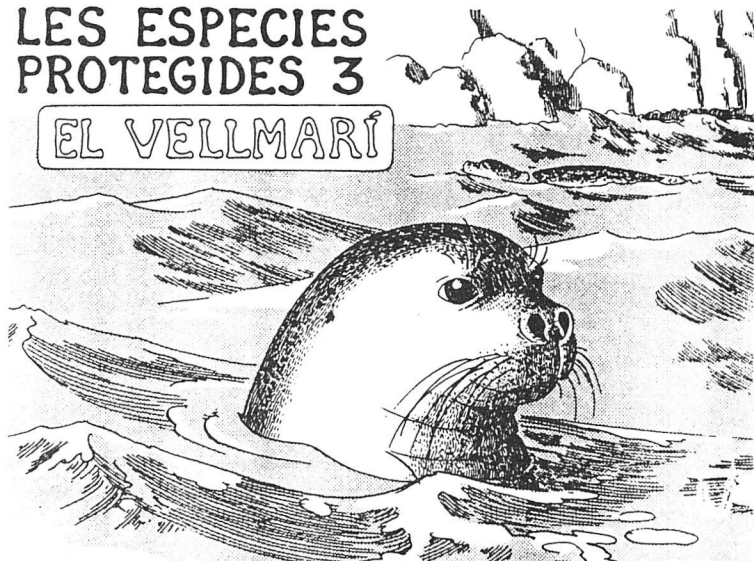
L'EDUCACIÓ AMBIENTAL AL SECONA: BALANÇ PROVISIONAL D'UNA DÈCADA.

Reduir l'Educació Ambiental a una competència dels departaments educatius (llegiu Ministeri, Conselleria o Direcció) és una pràctica oberta, i ho ha de ser en el seu plantejament i desenvolupament. El nin (o l'adult aprenent) ha de compartir l'experiència educativa amb la realitat i amb persones distintes del sistema educatiu.

La tasca desenvolupada en aquest departament ha estat important, malgrat la limitació de mitjans amb que es va iniciar i a la inestabilitat del personal que han patit els seus equips. En 10 anys, les 3 places de monitors amb que normalment compta han estat cobertes per més de 15 persones!. En efecte, les primeres activitats educatives mínimament estructurades eren realitzades (generalment fora d'horari laboral) per alguns tècnics del Servei. Els estudis de Radio Mallorca o Radio Juventut es prestaren a gravar (gratuïtament) els primers audiovisuals. L'acceptació d'aquestes iniciatives per part dels ensenyants generaren molt prest una demanda real i continuada, que ha facilitat mantenir una oferta educativa, remesa a tots els centres escolars de les Balears des del curs 82/83 a l'actual. A partir de 1983 hi ha hagut persones contractades per aquesta tasca.

LES ESPECIES PROTEGIDES 3

EL VELLMARI

GOVERN BALEAR
 CONSELLERIA D'AGRICULTURA I PESCA
 SERVEI DE CONSERVACIÓ DE LA NATURA LESA

Les activitats desenvolupades i ofertes han estat molt diverses: publicacions pensades específicament per a ús educatiu, o susceptibles d'aquest; guies didàctiques monogràfiques; audiovisuals, pel·lícules de super 8 i vídeos; jornades forestals; exposicions itinerants i, sobretot, itineraris de Natura.

Quadre I

Audiovisuals ofertats pel SECONA
 i any en que s'inicia l'oferta.

Els Rapinyaires, funció i futur	1982
Les espècies protegides de les Balears	1982
Els Incedis Forestals	1982
Aegyptius, entre blau i blau, super 8	1982
Cabrera estimada, super 8	1982
Salvem les plantes que salven el món	1985
L'aucell de l'arena	1987
Cabrera estimada, Dragonera petita i Aegyptius entre blau i blau, video	1987
Les oiseaux d'Eleonor	1987
El Voltor ciutadà	1987
El viatge dels aucells	1987
Mallorca observed	1987
Son Moragues	
S'Albufera de Mallorca	1989?
El Voltor negre	1989?

Si els protagonistes essencials del procés són l'alumne i el medi, la col·laboració del monitor i del mestre són també necessàries. L'educació formal és un afer de l'escola. L'Educació Ambiental ha de comptar amb tothom: societat civil, totes les administracions, empreses, etc.

Per tot això, és lògic que els departaments de Conservació de la Natura promocionin pràctiques educatives, amb més o menys fortuna. Els organismes gestors d'espais naturals, les agències del Medi Ambient, etc. solen incloure entre les seves activitats el disseny o la realització d'activitats d'Educació Ambiental.

A les Balears, aquesta tasca va ser iniciada el 1981 pel «Servicio Provincial de ICONA», transferit a la Comunitat Autònoma el 1984, i denominat actualment SECONA, adscrit a la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Els itineraris de Natura mereixen un paràgraf específic. Fins al desembre de 1991, han tengut un total de 35.246 usuaris. Si no s'haguessin produït repeticions, hauriem arribat al 100 % de la població escolar de Mallorca (al 1985, la 2ª etapa d'EGB i FP totalitzaven 37.336 escolars). Es tracta, en conseqüència, del projecte d'Educació Ambiental més extens dels que mai han estat desenvolupats a les Balears.

S'oferten bàsicament dos itineraris: l'alzinar de Son Moragues i el Parc Natural de S'Albufera (aquest, actualment en doble oferta: general o centrat a les dunes). En els dos casos, ecosistemes de gran valor naturalístic, amb influències humanes, però que fàcilment poden generar en els alumnes actituds d'afecte i de respecte. Al cap i a la fi, l'objectiu de l'Educació Ambiental ha de ser molt més el de generar actituds que el d'imbuir continguts.

Quadre 2

Continguts de les fitxes dels itineraris de Natura.

Son Moragues

Geografia de Mallorca
Botànica
Edafologia
Zoologia
Etnologia
Ecologia del paisatge

S'Albufera

Geomorfologia
Botànica
Zoologia
Conservació

Mondragó

Geografia de Mallorca
Geomorfologia
Toponímia
Etnologia (construcció rural)
Botànica
Zoologia
Conservació

Hem parlat abans d'instabilitat de personal. Aquesta és una situació greu, que revela clarament que la importància d'aquesta tasca no ha estat sincerament, assumida als centres de decisió. Als itineraris de Natura, el monitoreig educatiu es veu com una eina eventual i precària, que no s'arriba a consolidar. Una passa important es va

donar al 1988, que s'inclou a l'Estructura Orgànica de la Conselleria d'Agricultura i Pesca un Negociat d'Educació Ambiental, adscrit a la Secció de Vida Silvestre, dins del SECONA. Vana il·lusió: aquesta plaça mai ha estat inclosa als pressuposts, i per tant, no existeix realment.

Aquesta situació ha estat molt negativa. Els monitors que han anat adquirint experiència i coneixements, teòrics i pràctics sobre les tasques d'Educació Ambiental, han cercat places més estables o millor remunerades. El Departament de Dinàmica Educativa de Ciutat i l'equip educatiu del Parc Nacional de Cabrera, compten amb gent que ha tengut les seves primeres experiències d'Educació Ambiental al SECONA. Tal vegada, això té un aspecte positiu: hi ha una certa coordinació, sempre tan difícil als nivells institucionals!. Però molts altres monitors fan avui feines que poc o res tenen a veure amb aquesta activitat.

Les exposicions itinerants han estat també un sistema utilitzat intensament. Al 1985, una mostra sobre els rapinyaires insulars va recórrer, en col·laboració amb el Consell Insular de Menorca, tots els nuclis de l'illa, i va ser visitada, pràcticament per tota la seva població escolar (i molts d'adults). Al 1991, s'ha repetit l'experiència a les Pitiüses, aquesta vegada amb material sobre aucells marins. Sempre s'ha procurat moure les mostres, i complementar-les amb la tasca personal d'un expert en la matèria. A Mallorca, es manté l'oferta als centres escolars d'exposicions sobre el Voltor i els Espais Naturals.

Caldria parlar també del material ofertat per estudiar l'alimentació de les òlibes; d'experiències singulars com el «Dia del Voltor» o centres d'educació no formal (exposició al Parc Natural de S'Albufera). Però resulta més engrescador parlar de projectes de futur: itinerari de Natura de Mondragó, ja en funcionament; el projecte educatiu de Sa Dragonera, a desenvolupar en col·laboració amb el Consell Insular de Mallorca; el manteniment d'una línia editorial educativa (Papers de Natura, Petites Guies, etc.) són tasques engrescadores i agraïdes, fonamentalment per l'interès que mantenen els educadors, sense la col·laboració dels quals aquests esforços serien erms.

Avui segurament hi ha ja estudiants universitaris de les primeres tongades d'escolars que entraren a la barraca dels carboners de Son Moragues, dels que admiraren l'alzinar de la vall o interpretaren el paisatge dels Cairats. Prest seran ells els que decidiran. Hem d'esperar que, el moment arribat, les decisions siguin millors per als alzinars, per als paisatges ... i per a l'Educació Ambiental a les nostres illes.

Joan Mayol

Oceà Atlàntic-Desembre 1991.